

Brussel, 26.1.2022
COM(2022) 27 final

**MEDEDELING VAN DE COMMISSIE AAN HET EUROPEES PARLEMENT, DE
RAAD, HET EUROPEES ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ EN HET COMITÉ
VAN DE REGIO'S**

**Opstelling van een Europese verklaring over digitale rechten en beginselen voor het
digitale decennium**

{SWD(2022) 14 final}

“Wij geloven in een digitale transitie waarin de mens centraal staat. Daarbij gaat het erom wie we als Europeanen willen zijn. Om dit beter in kaart te brengen, zullen we een reeks digitale beginselen formuleren, zoals toegang voor iedereen tot het internet, een veilige onlineruimte, het recht om digitale vaardigheden te leren, algoritmen die mensen respecteren en de bescherming van kinderen online. Deze belangrijke beginselen zullen een aanvulling vormen op de wettelijke rechten die Europeanen online al beschermen, zoals de bescherming van persoonsgegevens of de vrijheid van meningsuiting.”

Voorzitter Ursula von der Leyen, toespraak op het evenement "Leading the Digital Decade"
Sines, 1 juni 2021

1. Inleiding

Het centraal stellen van mensen in de digitale transitie is een belangrijke prioriteit voor de Europese Commissie. De digitale transformatie moet worden vormgegeven in overeenstemming met onze Europese waarden en wetten.

Vandaag stelt de Commissie voor te voorzien in een reeks beginselen voor een dergelijke digitale transformatie waarbij de mens centraal wordt geplaatst. In deze **Europese verklaring over digitale rechten en beginselen** (hierna “de verklaring” genoemd) worden gedeelde beleidsvoornemens vastgesteld voor burgers, bedrijven, overheidsdiensten en beleidsmakers. De in de verklaring opgenomen digitale beginselen zijn bedoeld als fundamentele concepten, gebaseerd op gemeenschappelijke Europese waarden, en dienen als leidraad voor een mensgerichte, veilige, inclusieve en open digitale omgeving, waarin niemand aan zijn lot wordt overgelaten. Het doel is ervoor te zorgen dat de waarden van de Unie en de rechten en vrijheden van personen, zoals erkend in het recht van de Unie, zowel offline als online worden geëerbiedigd.

De verklaring zal de vorm aannemen van een *gezamenlijke plechtige verklaring* die door het Europees Parlement, de Raad en de Commissie zal worden ondertekend. Deze mededeling vergezelt het voorgestelde ontwerp van een dergelijke gezamenlijke verklaring.

Met deze verklaring wordt gehoor gegeven aan de oproep van het Europees Parlement om ervoor te zorgen dat de EU-aanpak van digitale transformatie volledig in overeenstemming is met de grondrechten, met inbegrip van regels inzake gegevensbescherming en gelijke behandeling, beginselen zoals technologische en netneutraliteit en inclusiviteit¹, alsook om digitale vaardigheden en competenties te verbeteren en een goed presterend digitaal onderwijsecosysteem te bevorderen². Er wordt ook rekening gehouden met het verzoek van het Parlement om de rechten van gebruikers in de digitale omgeving te beschermen³, de mediavrijheid te waarborgen en desinformatie te bestrijden⁴.

¹ 2020/2216(INI).

² 2020/2135(INI).

³ Ref. 2020/2018(INL); 2020/2019(INL); 2020/2022(INI); 2020/2012(INL); 2020/2014(INL); 2020/2015(INI); 2020/2017(INI), 2020/2216(INI), 2019/2181(INL).

⁴ 2020/2009(INI).

In de Verklaring van Berlijn van 2020 over een *digitale samenleving en een op waarden gebaseerde digitale overheid* heeft de Raad verklaard dat iedereen de kansen moet kunnen grijpen die de digitale transformatie biedt. In de Verklaring van Lissabon (*Verklaring van Lissabon – Digitale democratie met een doel*), die tijdens de Digitale Vergadering van juni 2021 werd gepresenteerd, werd voorts gepleit voor een model van digitale transformatie dat de menselijke dimensie van het digitale ecosysteem versterkt, met de digitale eengemaakte markt als kern. De Raad riep ook op tot een digitale transitie die bruggen bouwt met de groene transitie naar een klimaatneutrale en duurzame toekomst.

Sinds de eerste aankondigingen van dit initiatief in haar mededeling over het digitale kompas in maart vorig jaar⁵ heeft de Commissie **actief samengewerkt met burgers en belanghebbenden** om kennis te nemen van hun standpunten. Deze raadplegingsactiviteiten hebben bijgedragen tot de uitwerking van de voorgestelde verklaring.

In deze mededeling wordt ook een koers uitgezet om de maatregelen en acties te monitoren die zijn genomen om de verklaring in de praktijk te brengen. De verklaring is nauw verbonden met en vormt een aanvulling op het voorstel voor het “traject naar het digitale decennium”, dat in september 2021 is aangenomen en waarin de bredere digitale doelstellingen en de weg om deze te verwezenlijken, worden toegelicht. Zoals uiteengezet in het voorstel over het traject naar het digitale decennium, zal jaarlijks een doeltreffende monitoring van de in de verklaring vastgelegde beginselen worden gepresenteerd, samen met een jaarlijkse Eurobarometer over de perceptie van de Europese burgers van de ondernomen acties en maatregelen. Deze monitoring zorgt voor transparantie, houdt toezicht op trends en prestaties in alle lidstaten en verstrekt beleidsrichtsnoeren voor eventuele toekomstige wetgeving op de gebieden die onder de beginselen van de verklaring vallen.

2. De drijfveren achter de Europese verklaring over digitale rechten en beginselen

Digitale technologieën veranderen elk aspect van ons leven en bieden ongekennde kansen. Werken, leren, sociale activiteiten, entertainment, winkelen, toegang tot openbaar bestuur, gezondheidszorg of cultuur vinden steeds vaker via digitale kanalen plaats. Door de COVID-19-pandemie zijn de rol en de perceptie van digitalisering in onze samenleving en economie drastisch veranderd en verloopt de digitalisering sneller.

Opkomende technologische doorbraken op gebieden als artificiële intelligentie, gegevensanalyse, robotica, het internet der dingen en de integratie daarvan in bedrijfsmodellen en diensten en producten die wij dagelijks gebruiken, hebben bijgedragen tot een transformatie van de manier waarop de economie en de samenleving zijn georganiseerd. De versnelde digitale transformatie heeft geleid tot grote innovaties die nieuwe instrumenten bieden om mondiale maatschappelijke uitdagingen aan te pakken en de efficiëntie van particuliere en

⁵ “Digitaal kompas 2030: de Europese aanpak voor het digitale decennium” COM(2021) 118 final van 9 maart 2021.

openbare diensten te verbeteren. Tegelijkertijd heeft deze transformatie de toegang tot onderwijs en opleiding en tot informatiebronnen vergemakkelijkt en nieuwe ruimten voor het publieke debat geopend. De wijdverbreide invoering van digitale technologieën heeft onze vrijheid vergroot door zelfs de meest afgelegen locaties met elkaar te verbinden en nieuwe kansen te creëren voor burgers, werknemers en consumenten; om bedrijven op te richten en te laten floreren; om gemeenschappen tot bloei te laten komen; voor de inclusie van kansarme groepen; en om onze samenleving in haar geheel vooruitgang te laten boeken.

Hoewel de COVID-19-pandemie deze transformatie heeft versneld, heeft zij ook de digitale kloof in de Europese Unie vergroot, niet alleen tussen goed geconnecteerde stedelijke gebieden en landelijke en afgelegen gebieden, maar ook tussen degenen die ten volle kunnen profiteren van een verrijkte, toegankelijke, interoperabele en veilige digitale ruimte, en degenen die dat niet kunnen. Meer dan ooit vormen slechte toegang tot connectiviteit en internetdiensten, maar ook beperkte mogelijkheden om digitale vaardigheden en inzicht in digitale technologieën te verwerven, grote risico's voor de cohesie van de huidige samenleving. De COVID-19-pandemie heeft aangetoond hoe belangrijk het is dat alle actoren, met inbegrip van **instellingen zoals overheidsdiensten, onderwijs- en opleidingsinstellingen en zorginstellingen, klaar zijn voor de digitale samenleving**, met name om te zorgen voor inclusiviteit en ondersteuning van kwetsbare personen, ouderen, kinderen en mensen met een handicap, zodat zij ten volle kunnen profiteren van de digitale transformatie.

Bovendien brengt de toenemende beschikbaarheid van nieuwe digitale technologieën en data ook ongewenste risico's met zich mee die verstrekende gevolgen kunnen hebben voor de burgers, onze democratische waarden, onze veiligheid of de fundamenten van onze samenlevingen. Deze risico's zijn aanzienlijk toegenomen, onder meer met betrekking tot inbreuken op de persoonlijke levenssfeer en persoonsgegevens, de verspreiding van illegale en schadelijke inhoud en onveilige producten, desinformatie, cybercriminaliteit en cyberaanvallen, uitbuiting en misbruik van mensen, waaronder kinderen, grootschalig toezicht, algoritmische vertekeningen die een eerlijke en niet-discriminerende toegang tot informatie en een democratisch debat belemmeren en zelfs censuur zonder meer. Dergelijke problemen raken de kern van de grondrechten en ondermijnen de moeizame vooruitgang op dit gebied, zowel in de Europese Unie als daarbuiten.

Mensen en bedrijven genieten bij hun interactie met de digitale omgeving niet minder rechten en worden evenmin minder beschermd dan in de offlinewereld. De digitale transformatie rechtvaardigt geen uitzonderingen op de rechten en vrijheden die de burgers van de Unie genieten op grond van het EU-recht. De digitale transformatie moet veeleer gericht zijn op de versterking van die rechten en vrijheden. De Unie is vastbesloten alle Europeanen in staat te stellen ten volle te profiteren van de kansen die de digitale transformatie biedt, ongeacht hun leeftijd, geslacht, capaciteiten, toestand of geografische locatie, en heeft de afgelopen jaren zowel corrigerende als preventieve maatregelen genomen door op al deze gebieden de nodige

regelgeving en beleidsmaatregelen vast te stellen. Aangezien technologische oplossingen die ons leven beïnvloeden, echter steeds meer met elkaar verweven, wijdverbreid en complexer worden, wordt het steeds urgenter om meer inspanningen te leveren om te komen tot een open, eerlijke en gelijke toegang tot digitale instrumenten, diensten, infrastructuur en vaardigheden die uiteindelijk onze democratieën kunnen versterken.

Zoals uiteengezet in het digitale kompas 2030 heeft de EU een visie op een Europa dat in 2030 een digitale transformatie ondergaan zal hebben die strookt met de Europese waarden. In deze visie wordt uitgegaan van zelfbewuste burgers en innovatieve bedrijven in een mensgerichte, inclusieve, welvarende en duurzame digitale samenleving. Het onlangs aangenomen “traject naar het digitale decennium” heeft tot doel ons digitaal leiderschap verder te versterken en burgers en bedrijven sterker te doen staan, waardoor de digitale transformatie de motor wordt van duurzame economische groei en sociaal welzijn in Europa. Dit zal met name worden bereikt door alle burgers, ook in landelijke en afgelegen gebieden, toegang te bieden tot hoogwaardige breedbandverbindingen, door digitale vaardigheden en competenties voor de beroepsbevolking op te bouwen om werknemers in staat te stellen ten volle deel te nemen aan de digitale economie, door bedrijven en overheidsdiensten te digitaliseren en door deze laatste efficiënter en gebruiksvriendelijker te maken voor iedereen in onze samenleving. Een veilige cyberruimte zorgt ook voor meer vertrouwen in digitale instrumenten en diensten. Het maakt het mogelijk de vrijheid van meningsuiting en informatie, met inbegrip van mediavrijheid en -pluriformiteit, te beschermen. Tot slot zal de digitale transformatie, in overeenstemming met de groene en de digitale transitie, ook gericht zijn op het benutten van de kracht van technologie om klimaatmaatregelen te nemen, de biodiversiteit te beschermen en de natuur te herstellen, in overeenstemming met de Europese Green Deal, de duurzameontwikkelingsdoelstellingen van de VN en de Klimaatovereenkomst van Parijs.

Tegen deze achtergrond stelt de Europese Commissie, in antwoord op verzoeken van het Europees Parlement en de Raad, voor een reeks beginselen vast te stellen die als leidraad zullen dienen voor een duurzame, mensgerichte en op waarden gebaseerde digitale transformatie.

In dit verband worden in de verklaring digitale beginselen voorgesteld die ten dienste staan van alle Europeanen, met name in de volgende zin: het centraal stellen van de mens in de digitale transformatie; solidariteit en inclusie, keuzevrijheid; deelname aan de digitale openbare ruimte; veiligheid, beveiliging en empowerment, en duurzaamheid.

De verklaring moet op zijn beurt ook dienen als referentie voor zowel publieke als private actoren bij de ontwikkeling en toepassing van nieuwe technologie. Daarnaast moet de verklaring ook als richtsnoer dienen voor beleidsmakers in een gezamenlijke inspanning om de Europese weg naar een duurzame, mensgerichte, inclusieve digitale wereld te bepalen en om beleidsinterventies van de EU op weg naar de digitale transformatie van Europa stevig te verankeren. De verklaring zou een mondiale maatstaf kunnen worden voor de maatschappelijke

en ethische kwesties die uit de digitale transformatie naar voren komen. Dezelfde beginselen zullen centraal staan in het optreden van de EU ten aanzien van haar partners en in het kader van internationale organisaties.

De voorgestelde verklaring bouwt voort op eerdere initiatieven van de lidstaten en het Europees Parlement en profiteert van **talrijke bijdragen die tijdens de openbare raadpleging zijn verzameld**. Na de raadpleging werd een aantal beginselen verder uitgewerkt ten opzichte van de voorlopige reeks beginselen die tijdens de openbare raadpleging werden gepresenteerd.

Openbare raadpleging over een reeks Europese digitale beginselen

Tussen 12 mei en 6 september 2021 heeft de Commissie een openbare raadpleging gehouden om standpunten te verzamelen over de formulering van Europese digitale beginselen ter bevordering en handhaving van de waarden van de EU in de digitale ruimte.

De openbare raadpleging werd gepromoot tijdens het evenement “Leading the Digital Decade” op 1 en 2 juni, op het digitale platform van de Conferentie over de toekomst van Europa en op sociale media-accounts. Het belangrijkste doel van de raadpleging was het verzamelen van de standpunten van alle belanghebbenden, waaronder de lidstaten, regionale en lokale autoriteiten, niet-gouvernementele en maatschappelijke organisaties, bedrijfsverenigingen en bedrijven, andere betrokken partijen en natuurlijk ook burgers.

Dit was het begin van een brede raadpleging, met inbegrip van participatieve workshops en gerichte interviews, een Eurobarometer-enquête om standpunten te verzamelen bij de lidstaten en verschillende leeftijdsgroepen, met bijzondere aandacht voor kinderen en jongeren en verschillende sociale achtergronden.

Over het algemeen bleek uit de raadplegingen dat er brede steun is voor een Europese verklaring over digitale rechten en beginselen, alsook voor de eerste reeks beginselen die in de openbare raadpleging zijn uiteengezet, waarbij het belang van sommige van deze beginselen boven andere werd benadrukt en sommige respondenten de noodzaak van aanvullende beginselen benadrukten. De antwoorden op de verschillende raadplegingsactiviteiten hebben geleid tot het ontwerp van de vandaag gepresenteerde verklaring.

Het werkdocument van de diensten van de Commissie dat samen met deze mededeling wordt bekendgemaakt, bevat een meer gedetailleerd overzicht van de raadpleging.

3. Het politieke karakter van de verklaring over digitale rechten en beginselen

De reeks digitale beginselen die de digitale samenleving van Europa vorm moeten geven, wordt voorgesteld in de vorm van een **gezamenlijke plechtige verklaring** van het Europees Parlement, de Raad en de Commissie. De ontwerpverklaring in de bijlage is bedoeld als een voorstel dat met het Europees Parlement en de Raad moet worden besproken met het oog op ondertekening door alle drie de instellingen.

De verklaring bouwt in het bijzonder voort op het primaire EU-recht, met name het Verdrag betreffende de Europese Unie (VEU), het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie en de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Unie, alsook op secundaire wetgeving.

Deze beginselen doen geen afbreuk aan de wettelijke rechten die mensen in de Europese Unie al online beschermen, en waarvoor in de hele Unie doeltreffende rechtsmiddelen moeten bestaan. Deze beginselen doen evenmin afbreuk aan rechtmatige beperkingen van wettelijke rechten om de uitoefening van deze rechten in overeenstemming te brengen met de uitoefening van andere rechten, of aan noodzakelijke en evenredige beperkingen in het algemeen belang. In beleidsinitiatieven zullen deze beginselen worden toegepast in samenhang met bestaande rechten en beginselen, en in het algemeen belang.

4. Follow-up op EU- en mondiaal niveau

Onderschrijving van de Europese verklaring over digitale rechten en beginselen

De Commissie stelt voor dat de Europese verklaring over digitale rechten en beginselen plechtig wordt ondertekend door de drie betrokken EU-instellingen. Samen met het Europees Parlement en de Raad zal de Commissie de bespreking faciliteren op basis van de ontwerpverklaring die vandaag is ingediend.

Huidige en toekomstige EU-wetgeving en -maatregelen

Gezien het politieke karakter van de verklaring komen niet alle beginselen overeen met rechten die rechtstreeks afdwingbaar zijn: sommige zijn al in wetgeving vastgelegd, andere kunnen verdere maatregelen vereisen, op het passende niveau. De verklaring moet worden gelezen in samenhang met rechtshandelingen en -instrumenten van de EU en laat deze onverlet.

In feite heeft de Commissie al een aantal regelgevingsvoorstellen gedaan en beleidsinitiatieven voorgesteld op de gebieden die onder de digitale beginselen vallen, zoals uiteengezet in de ontwerpverklaring. Samen met het Europees Parlement en de Raad is de Commissie voornemens om waar nodig maatregelen en initiatieven voort te zetten om de digitale beginselen die de digitale transformatie vormgeven, in praktijk te brengen⁶.

⁶ In dat verband zal elke actie waarvoor een financiële bijdrage uit de EU-begroting vereist is, worden ondergebracht binnen de voor 2021-2027 van de betrokken uitgavenprogramma's overeengekomen middelen en binnen de overeengekomen personele middelen.

Monitoring en evaluatie

De in de verklaring verankerde beginselen zijn van belang voor burgers, overheden, sociale partners en het maatschappelijk middenveld op alle niveaus. Deze beginselen zijn ook belangrijk voor ondernemingen, als gebruikers van digitale diensten en als actieve spelers die verantwoordelijkheid dragen in de digitale ruimte.

De Commissie zal activiteiten op het gebied van communicatie en betrokkenheid met de lidstaten en alle relevante actoren bevorderen om te zorgen voor bewustzijn en gedeelde inzet voor de in de verklaring verankerde beginselen.

Om dit initiatief tot een succes te maken, is het van belang dat de wijze waarop de digitale beginselen in de praktijk worden gebracht, doeltreffend wordt gemonitord. In het voorstel van de Commissie voor een besluit over een traject naar het digitale decennium is bepaald dat de lidstaten de informatie die nodig is voor een doeltreffende monitoring van de voortgang bij de follow-up van de in de verklaring verankerde beginselen, tijdig met de Commissie delen. Voorts wordt in het voorstel van de Commissie bepaald dat in een jaarverslag over de “staat van het digitale decennium” de stand van zaken met betrekking tot de follow-up van de in de verklaring verankerde beginselen wordt beoordeeld. De Commissie zal dan haar strategische beoordeling van de digitale transformatie van de EU met de Raad en het Parlement delen en zij zal de lidstaten aanbevelingen doen voor acties en maatregelen en/of besprekingen voeren over gezamenlijke verbintenissen die de Commissie en de lidstaten onderling zijn aangegaan.

De Commissie zal ook de samenwerking met de lidstaten en alle betrokken actoren versterken met betrekking tot alle relevante EU-regels, met inbegrip van de regels die zijn vastgelegd in de bovengenoemde wetgeving, waarbij de nadruk zal liggen op de omzetting (in voorkomend geval) en de uitvoering van deze regels, en de uitwisseling van beste praktijken. Een nauwere en regelmatige dialoog met de lidstaten kan de tijdige goedkeuring en (in voorkomend geval) omzetting van EU-rechtsinstrumenten vergemakkelijken en de kwaliteit van de uitvoering ervan verbeteren, zodat later geen inbreukprocedures hoeven te worden ingeleid.

Bovendien zal de Commissie jaarlijks een Eurobarometer-enquête houden om de follow-upmaatregelen in de lidstaten te monitoren. De Eurobarometer zal kwalitatieve gegevens verzamelen op basis van de perceptie van de burgers over de wijze waarop de digitale beginselen in de verschillende lidstaten in praktijk worden gebracht.

De Commissie zal nagaan of de beginselen in de loop van de tijd moeten worden herzien in het licht van de technologische ontwikkeling en zal zo nodig een voorstel daartoe indienen bij het Europees Parlement en de Raad.

Wereldwijd de Europese verklaring over digitale rechten en beginselen bevorderen

De EU heeft altijd een voortrekkersrol gespeeld bij de bevordering van de grondrechten op het wereldtoneel, ook in de Verenigde Naties. De EU kan deze rol als verantwoordelijke wereldleider van een mensgericht en op waarden gebaseerd model in het digitale tijdperk

behouden. De verklaring zal ook een leidraad zijn voor het diplomatieke optreden van de EU en zal vorm geven aan onze partnerschappen en besprekingen met onze internationale partners.

5. Conclusie en verdere maatregelen

Met deze verklaring over digitale rechten en beginselen stelt de Commissie zowel een referentiekader voor mensen als een gids voor bedrijven en beleidsmakers voor, met als doel mensen centraal te stellen in de digitale transformatie.

De lidstaten, met inbegrip van hun overheidsinstanties, alle belanghebbende partijen, het maatschappelijk middenveld op alle niveaus en de EU-instellingen delen een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid om te werken aan een digitale transformatie waarbij de mens centraal staat.

De Commissie zal nauw blijven samenwerken met het Europees Parlement en de Raad om zo vroeg mogelijk in 2022 tot een ondertekening van deze verklaring te komen.